

МІСЦЕ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОДАТКІВ У РЕГУЛЮВАННІ ПРОЦЕСІВ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

асп. Волковець Т. В.

Важко прослідкувати історично, коли саме вперше виникла потреба у регулюванні процесів природокористування. Однак, очевидно, що ця проблема не тільки не втратила своєї актуальності, але й набуває все більшого значення у сучасних умовах.

Для управління природокористуванням використовуються як економічні, так і адміністративні методи. Ми дотримуємося думки тих вчених, які переконані у необхідності поєднання економічного механізму з адміністративним, оскільки такий підхід забезпечує багатоваріантність інструментів впливу, а також гнучкість системи управління.

Особливої уваги заслуговує економічний механізм, оскільки він поєднує велику кількість інструментів та більше відповідає характеру ринкових відносин. Аналіз поглядів вчених на склад економічного механізму управління природокористуванням дозволив виділити наступні його елементи:

- податки;
- митні збори;
- платність (плата за природокористування, плата за забруднення);
- цінні інструменти;
- кредитування;
- інвестування;
- лімітування;
- економічне стимулювання;
- екологічне страхування;
- екологічний аудит;
- прискорена амортизація;
- гранти;
- премії;
- екологічна стандартизація;
- торгівля ліцензіями;
- штрафи;
- дотації.

Екологічні податки покликані компенсувати зовнішні ефекти через збільшення ціни тієї продукції, виробництво або споживання якої негативно впливає на третіх осіб. Під поняттям екологічних податків пропонуємо розуміти податки, базою оподаткування яких є діяльність, процес або результати провадження якої негативно впливають на стан навколишнього природного середовища.

Екологічні податки виконують як стимулюючу, так і фіскальну функції. Крім того деякі науковці виокремлюють ще одну функцію – покриття затрат, тобто отримані кошти використовуються на конкретні екологічні цілі (в той час як значна частина податків запроваджується з фіскальною метою: поповнення державного бюджету для фінансування не тільки екологічної сфери, а й соціальної та ін.).

Ефект від застосування екологічних податків залежить від їх видів, методик нарахування ставок, механізму обчислення та стягнення, ступеня врахування особливостей території.

Розглянувши види екологічних податків, впроваджених у Великобританії, Німеччині, Польщі, Словенії, Латвії, Литві та Чехії, маємо підстави зробити висновок про те, що екологічні податки можуть бути більш чи менш деталізованими у своєму поділі, від чого і залежить їхня кількість. Закономірним є впровадження таких екологічних податків, які регулюють специфічну для країни сферу діяльності або специфічний вид впливу на навколишнє середовище.

Результати аналізу свідчать, що екологічні податки розглянутих країн виконують переважно одні й ті ж задачі, при цьому можуть дещо відрізнятися за назвами. А тому на основі розглянутих екологічних податків було здійснено спробу узагальнення їх видів. Було виділено вісім видів екологічних податків:

1. Плата за забруднення навколишнього середовища.
2. Плата за продукцію, яка шкодить довкіллю.
3. Податки на відходи.
4. Податки за використання природних ресурсів.
5. Податки та збори в авіапромисловості.
6. Податки на електроенергію.
7. Податки на транспортні засоби.
8. Інші, специфічні податки (податки, які не мають аналогів застосування у інших країнах)

Порівнявши виокремлені вісім видів екологічних податків з екологічними податками України, ми з'ясували, що в Україні запроваджено екологічні податки трьох видів: плата за забруднення навколишнього середовища, податки на відходи та специфічні для нашої країни податки (пов'язані з радіоактивними відходами).

Впровадження конкретного виду екологічного податку потребує детального розгляду досвіду розвинутих країн, отриманих ними результатів, а також порівняння їх досвіду для визначення закономірностей та особливостей дії того чи іншого податку.